

Jogesetek Magyarázata 2019/2-3. - Büntetőjog

Szomora Zsolt¹ - Sztoján Krisztina:² A Szegedi Ítéltábla ítélete egy építészeti terv jogosulatlan átdolgozása miatt indult büntetőügyben

Kérdőjelek a szerzői jogsértés bűncselekményének elkövetési magatartása és a vagyoni hátrány mint eredmény értelmezésében³

Hivatalos hivatkozás: Szegedi Ítéltábla Bhar.220/2016/5.

Értelmezett jogszabályhelyek: 2012. évi C. törvény (Btk.) a Büntető Törvénykönyvről 385. §, 459. § (1) bekezdés 17. pont; 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) a szerzői jogról 16. § (4) bekezdés; 1978. évi IV. törvény (rég. Btk.) a Büntető Törvénykönyvről 137. § 5. pont, 329/A. §

Címkék: elévülés, felhasználási szerződés, keretdiszpozíció, licencszerződés, szerzői jogsértés, vagyoni hátrány

1. Tények

A vádban megjelölt szálloda 1987-ben épült a II. Vállalatnál készült tervek alapján. Az építési hatóság 1987. április 9-én adta ki a használatba vételi engedélyt a tervezést végző II. Vállalat részére. A II. Vállalat jogutódja átalakulás folytán később az I. Kft. lett. A hotel kapacitásának bővítése érdekében az épületet 800 millió forintot meghaladó építési beruházás keretében 2011-ben felújították. A felújítás tervét a hotelt üzemeltető (és egyben tulajdonos) Hotel Bt. megrendelésére az V. Kft. készítette. A vádlott az V. Kft. ügyvezetője. Az eredeti épület tervezője, a II. Vállalat alkalmazottja még a felújítási munkálatok megkezdése előtt elhunyt.

Az átépítési engedélyterv műszaki leírásának hiteles másolata alapján megállapítható, hogy az eredeti épület rendeltetése jelentős mértékben átalakult, megváltozott: a szálloda 61 szobás kapacitása 68-ra növekedett, 650 négyzetméteres wellness- és szépségfarmmal, 24 gépkocsit befogadó mélygarázzsal és 9 gépkocsit befogadó zárt, kamerával megfigyelt parkolóval bővült. A homlokzatról a nyomozati anyagban fellelhető fotók alapján egyértelmű, hogy az épület megjelenése, tömege döntő mértékben megváltozott.

A vádlott, az V. Kft. ügyvezetője, építésztervezőként a Magyar Építész Kamara tagja, tudott arról, hogy a mű és a tervei védelem alá esnek, és tudomással bírt a tervező személyéről is. A megrendelő Hotel Bt. által a vádlottnak átadott okiratok között ugyanakkor nem szerepeltek az eredeti tervek, illetve azok másolatai, így ez alapján a vádlottnak nem volt tudomása arról, hogy az eredeti tervező azokat saját személyében vagy munkaviszony keretében készítette el. Ugyanakkor a megrendelő és a tervezést végző vádlott a mű eredeti szerzőjéről, illetve annak vagyoni jogosultságáról tárgyalásokat sem folytatott, a szerzői jognak a lehetséges fennállásáról, illetve az ezzel járó esetleges kötelezettségekről az általuk megkötött szerződés egyáltalán nem rendelkezett. A vádlott az átdolgozással kapcsolatban a szerzői vagyoni jogok jogosultját (I. Kft.) nem kereste fel, a

¹ Egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, szomora.zs@juris.u-szeged.hu.

² Ügyvédjelölt, Szecskay Ügyvédi Iroda, krisztina.sztojan@szecskay.com.

³ A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg. A témához nyújtott értékes eszmecseréért köszönettel tartozunk Gál Andornak, Görög Mártának, Hollán Miklósnak és Karsai Krisztinának.

felhasználás módjáról, mértékéről nem tájékoztatta, vele nem konzultált, illetve a létesítményre a sértettel felhasználási szerződést nem kötött. I. Kft. ügyvezetője - amikor tudomást szerzett az átépítés tervéről - megegyezés céljából felkereste a vádlottat, aki azonban teljes mértékben elzárkózott a jogdíjfizetéstől és ezzel I. Kft.-nek vagyoni hátrányt okozott.⁴

2. Pertörténet

2.1. A vádindítvány

A vádlottat az ügyben korábban tanúként kihallgatott ügyvezető által képviselt I. Kft. mint pótmagánvádló,⁵ a *Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény* (a továbbiakban: régi Btk.) 329/A. § (1) bekezdésébe ütköző szerzői jogok megsértésének vétségével vádolta meg.⁶ A vádindítvány rögzíti, hogy az átépítés tárgyát képező épület és annak tervei a *szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény* (a továbbiakban: Szjt.) 1. § (2) bekezdés k) pontja és (3) bekezdése alapján szerzői jogi védelemben részesülnek.⁷ Az építészeti alkotás és annak terve tekintetében a szerzői vagyoni jogokat a II. Vállalat jogutódjaként I. Kft. érvényesíti. A pótmagánvádló hivatkozik az Szjt. vonatkozó rendelkezéseire, így különösen az alkotás egyéni eredeti jellegének kritériumára,⁸ kifejtve egyúttal e kritérium joggyakorlat által kimunkált jelentéstartalmát is: egy alkotás akkor tekinthető egyéni eredeti jellegűnek, ha nem minősül más mű „szolgai másolatának” (elsőfokú ítélet 2. o.). Utal továbbá az Szjt. 9. §-ára és ezzel összefüggésben a 106. § (1) bekezdésére: a 9. § értelmében a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok - a személyhez fűződő és a vagyoni jogok - összessége; szerző alatt pedig - figyelemmel a 106. § (1) bekezdésére - érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is.

A vádindítvány szerint hibás a vádlott védekezése, amennyiben „szerző alatt kizárólag az eredeti tervezőt, a személyhez fűződő, nem átruházható és nem örökölhető jogok tulajdonosát érti” (elsőfokú ítélet 2. o.), és így védekezése is kizárólag az eredeti tervező személyére koncentrál.

A pótmagánvádló a személyhez fűződő és vagyoni értékű jogok együttesének rögzítését követően sorra veszi a szerzőt megillető részjogosultságokat, amely körben kiemeli a felhasználás, illetve a felhasználás engedélyezésének jogát.⁹ Az Szjt. 17. § f) pontjára tekintettel a pótmagánvádlóként fellépő jogosult álláspontja szerint megvalósult az építészeti alkotás mint szerzői mű felhasználása. Hiába alakult át jelentős mértékben az eredeti épület rendeltetése, az Szjt. hivatkozott pontja alapján, a mű átdolgozása is felhasználásnak minősül. Amennyiben az átdolgozással létrejött mű egyéni eredeti jelleggel bír, az Szjt. 4. § (2) bekezdése alapján e mű is önálló szerzői jogi védelem alatt áll. E védelem gátja azonban az eredeti mű szerzőjét megillető jogok tiszteletben tartása: kizárólag abban az esetben áll az átdolgozással létrejött alkotás szerzői jogi védelem alatt, ha a felhasználás, átdolgozás során a felhasználó az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül

⁴ A vagyoni hátrány összegét nem tüntetjük fel a tények körében, mert a jogi elemzés egyik központi kérdése éppen a vagyoni hátrány mértékének megállapítása körüli bizonytalanság lesz.

⁵ A bírósági ítéletek a megelőző nyomozás részleteiről nem tartalmaznak érdemi adatokat. A pótmagánvádlói fellépésből a nyomozás megszüntetésére lehet következtetni. Arra nézve nem érhető el információ, hogy bűncselekmény hiányában vagy bizonyítottság hiányában történt a nyomozás megszüntetése, és maradt el az ügyészi vádemelés.

⁶ A régi Btk. 329/A. § (1) bek. szerint: Aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát hasznoszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁷ A vádindítványt a Békéscsabai Járásbíróság 13.B.106/2014/47. számú elsőfokú ítélete (a továbbiakban: elsőfokú ítélet) ismerteteti.

⁸ Az Szjt. 1. § (3) bek. szerint: A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni eredeti jellege alapján illeti meg. []

⁹ Az Szjt. 16. § (1) bek. szerint: A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

járt el.¹⁰ Ennek a törvényi feltételnek a vádlott akkor tett volna eleget, ha az átalakítási munkálatok megkezdése előtt felkeresi az eredeti építészeti alkotás szerzőjét - illetve a pótmagánvádlót -, és vele az átdolgozásra vonatkozó¹¹ felhasználási szerződést köt.¹²

A történeti tényállás alapján - figyelemmel a vádlott foglalkozására, a foglalkozása gyakorlásához szükséges ismeretekre - a pótmagánvádló szerint megállapítható, hogy a felhasználási szerződés megkötésének elkerülésére és ezáltal az őt szerzőként megillető jogok megsértésére a vádlottnak legalább az eshetőleges szándéka ki kellett, hogy terjedjen. A vádlott a Magyar Építész Kamara tagja, a tervezői tevékenység folytatása során a kamara Etikai Fegyelmi Szabályzata szerint köteles eljárni, amely többek között rögzíti az Szjt. betartásának kötelezettségét. A vádlottnak tehát tisztában kellett lennie azzal, hogy a tárgyi építészeti alkotás átalakítása során nem az Szjt. előírásai szerint jár el, ebből következően a gondatlanságot nem lehet feltételezni.

A vádlott tehát azon mulasztásával, hogy nem kötött hasznosítási szerződést a pótmagánvádlóval mint a vagyoni szerzői jogok jogosultjával, bűncselekményt követett el; megvalósítva a régi Btk. 329/A. §-a törvényi tényállását és 1 640 000 forint + áfa kárt okozva. Arra vonatkozóan, hogy a pótmagánvádló milyen tényezőket vett alapul az összeg meghatározásakor, az elsőfokú ítélet nem tartalmaz információt.

2.2. Az elsőfokú ítélet

Az elkövetési tárgy problematikáján és a természetes személy felelősségre vonásának kérdésén túl az elsőfokú bíróság további három fő jogi kérdést vizsgált: (I) a vádlott lehet-e tettese a bűncselekménynek; (II) megállapítható-e a szándékosság, vagy a vádlott magatartása csupán a gondatlanság keretei között marad; (III) a vádlott magatartásával mekkora vagyoni hátrányt okozott.

Ad (I) A járásbíróság mindenekelőtt az I. Kft. mint a szerzői vagyoni jogok jogosultja, az V. Kft. mint az építészeti alkotás átalakítására vonatkozó tervek készítője, valamint a Hotel Bt. mint az átalakítási tervet megrendelő tulajdonos közötti jogviszony polgári jogi szabályait tárta fel. Utalt arra az egységesnek tekinthető civilisztikai bírói gyakorlatra (BDT2008. 756., BH2005. 427., BH2005. 143.), amely értelmében a tulajdonost minden esetben megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, azonban az átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét, hiszen a szerző kizárólagos joga a mű bármely formában történő felhasználása, illetve felhasználásának engedélyezése (elsőfokú ítélet 18. o.). Az általános bírói gyakorlat szerint azonban önmagában már az épület felmérése, majd ennek nyomán való áttervezése is felhasználásnak minősül. Így a felhasználás (többszörözés, majd átdolgozás) tényét nem befolyásolja, ha a vádlott az eredeti tervrajzot sosem látta (elsőfokú ítélet 17. o.). Tehát a tulajdonos Hotel Bt. az őt megillető tulajdonosi jogosítványok ellenére is csak felhasználási szerződés alapján lett volna jogosult az épület átalakítására.

Bár sem az Szjt., sem a tervek elkészítésekor hatályban lévő, *a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* nem tartalmaz részletszabályokat a felhasználási szerződés vonatkozásában, a törvényi rendelkezésekből levezethető, hogy a szerződést a szerzőnek és a felhasználónak kell megkötnie. A szerző személyét az Szjt. 106. § (1) bekezdése pontosan meghatározza (arra a vádindítvány érvelésének bemutatásakor már kitértünk). E helyzetben tehát az I. Kft. - jogutódlás folytán - a szerzői vagyoni jogok jogosultja, így szerzőnek minősül. A felhasználó személyének beazonosítása azonban már korántsem ilyen egyszerű. A bíróság három körben vizsgálódott: áttekintette az építéskor hatályban lévő, *az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvénynek* az építő és tervező feladataira vonatkozó rendelkezéseit, valamint a Szerzői Jogi Szakértői Testület vonatkozó szakvéleményeit és a Magyar Építész Kamara ajánlásait.

¹⁰ Az Szjt. 4. § (2) bek. szerint: Szerzői jogi védelem alatt áll - az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül - más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

¹¹ Az Szjt. 47. § (1) bek. szerint: A felhasználási engedély csak kifejezett kikötés esetén terjed ki a mű átdolgozására.

¹² Az Szjt. 42. § (1) bek. szerint: Felhasználási szerződés alapján a szerző engedélyt ad művének a felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.

A törvényi jogok és kötelezettségek között a felhasználói szerződés megkötése sem az építész, sem az építtető oldalán nem szerepel, így az ágazati törvény nem nyújt e kérdésben segítséget. Azonban a Szerzői Jogi Szakértői Testület e tárgyban született civilisztikai állásfoglalásai alapján kirajzolódott egy következetes joggyakorlat, miszerint nem a tervező, hanem a megrendelő kötelezettsége az eredeti tervet készítő tervező hozzájárulásának a megszerzése. A tervező és a megrendelő az egymás között létrejött szerződésben kikötheti, hogy a megrendelő szavatol azért, hogy a birtokában van az eredeti szerző hozzájárulása. Ha a szerződés tartalmaz ilyen kikötést, az átdolgozásra vonatkozó tervet készítő szerző felelőssége fel sem merülhet. A joggyakorlat tehát következetes a tekintetben, hogy a szerződéskötési kötelezettség a megrendelőt (építtetőt), és nem a tervezőt terheli (elsőfokú ítélet 21. o.).

Tekintettel azonban arra, hogy a felhasználási szerződés megkötésére kötelezett személyt (azaz a felhasználó személyét) illetően csupán más ügyekben hozott egyedi ítéletekre lehet támaszkodni, a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy nem lehet kétséget kizáróan megállapítani, hogy jelen esetben a vádlott vagy a megrendelő volt köteles a felhasználói szerződés megkötésére. A bíróság *a büntetőeljárásról szóló 1988. évi XIX. törvény* 4. §-ára hivatkozva e tényt nem értékelte a vádlott terhére, így pedig az sem volt megállapítható, hogy a vádlott egyáltalán tettese lehet-e a bűncselekménynek (elsőfokú ítélet 21. o.).

Ad (II) A bíróság a vádlotti tudattartalom körében azt vizsgálta, hogy mi volt az oka annak, hogy a vádlott nem ismerte fel a szerződéskötési kötelezettség létrejöttét, illetve ha felismerte, akkor miért nem a jogszabályban foglaltak alapján járt el (elsőfokú ítélet 19. o.).¹³ A bizonyítási eljárásban a járásbíróság részletesen vizsgálta, hogy hogyan kutathatta (volna) fel a terhelt az eredeti tervezőt (illetve annak jogutódját). Több - itt nem részletezendő - lehetőséget elvetve, a területi építész kamarák hivatalos honlapján elhelyezhető közlemény jelenthette volna a végső megoldást, amelyben a beavatkozó tervező (a vádlott) közleményt tehet közzé az eredeti tervező - illetve annak jogutódja - felkutatására (elsőfokú ítélet 26. o.). A bíróság - szintén részletes bizonyítás eredményeként - tényként fogadta el, hogy a vádlott nem tudta, hogy a tervező munkaviszony keretében készítette el a művét és hogy munkáltatójának jogutódja a pótmagánvádló I. Kft. lett. Ezért a bíróság a szándékosságot kizárta. Megállapította ugyanakkor, hogy a vádlott a tőle elvárható objektív gondossági kötelezettséget megszegte, amikor a megrendelőt nem figyelmeztette a jogutódlásból eredő, esetlegesen fennálló vagyoni kötelezettség meglétére, és nem tett meg minden tőle elvárhatót a jogutód felkutatására. Emiatt tehát a cselekmény lehetséges következményeit azért nem látta előre, mert a tőle mint építésztervezőtől elvárható körültekintést elmulasztotta (elsőfokú ítélet 27. o.).

Ad (III) A bíróság az okozott vagyoni hátrány mértékét is vizsgálta. Megállapította, hogy a vádlott cselekménye nem a sértett meglévő vagyonában okozott csökkenéssel, hanem a vagyoni előny elmaradásával okozott vagyoni hátrányt a sértett számára.¹⁴ Az elmaradt vagyoni előny az az összeg, ami a vádlott jogszerű eljárása esetén a sértettet megillette volna, hiszen a várt vagyongyarapodás azért maradt el, mert a felek az épület átalakítására vonatkozó felhasználási szerződést nem kötötték meg, és így a sértett az átdolgozás ellenértékeként őt megillető díjtól elesett. Jelen esetben tehát pontosan megjelölhető, hogy miben jelenik meg a vagyoni hátrány.

E vagyoni hátrány összegének megállapítása azonban már korántsem ilyen egyértelmű. Egy ágazati jogszabály sem ad ugyanis szempontrendszert a díj megállapítására nézve, vagy zsinórmértéket arra vonatkozóan, hogy felhasználási szerződés esetén milyen határérték között mozoghat a felhasználási díj mértéke.

A nyomozati szakban bizonyítékként beszerzett levelekből megállapítható volt, hogy a vádlott az

¹³ A bíróság a tudattartalom vizsgálatára a vádlott nyilatkozatain kívül kiterjedt tanú- és okirati bizonyítást vett fel, amelynek részletezésétől eltekintünk.

¹⁴ A járásbíróság a vagyoni hátrány kérdése kapcsán mind az elkövetés idején hatályos régi Btk., mind pedig az időközben hatályba lépett, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 459. § (1) bek. 17. pontja szerinti vagyoni hátrány definíciót megvizsgálta és megállapította, hogy a régi és az új Btk. azonosan határozzák meg a vagyoni hátrány fogalmát.

eljárás megindulása után megegyezés céljából 100 000 forintot ajánlott fel a pótmagánvádlóként fellépő I. Kft.-nek kompenzációként (elsőfokú ítélet 21. o.), aki ezt az összeget nem fogadta el arányos díjazásként. A pótmagánvádló jogi képviselője később, a bírósági tárgyalás során a vagyoni hátrány összegét a látványterv és engedélyezési terv díjának tíz százalékában jelölte meg. A bíróság elfogadva ezt az álláspontot, a látványterv és az engedélyes tervek elkészítésért járó díjazást vette a vagyoni hátrány alapjául (elsőfokú ítélet 22. o.). Hozzátette, hogy az engedélyes terv további felhasználásával készített kiviteli terv díja (mint bevételkiesés) a vagyoni hátrány megállapítása szempontjából közömbös, hiszen a kiviteli terv készítője alappal feltételezhette azt, hogy a terv felhasználása során jogszerűen jár el. Az elmaradt felhasználási díj mint vagyoni hátrány megállapításának egyetlen kiindulópontjaként tehát a látványterv és az engedélyes terv díja szolgálhat.

Az ágazati törvények nem, de a Magyar Építészeti Szakértői Kamara díjszámítási táblázata meghatároz egy maximális százalékos értéket a felhasználási díj tekintetében: eszerint a felhasználói szerződés maximális mértéke az általános bírói joggyakorlat szerint a megkötött tervezési szerződés díjának húsz százaléka lehet. A pótmagánvádló által a büntetőeljárás során megjelölt összeg ennek a fele. A bíróság a pótmagánvádló e nyilatkozatát részletesebb indokolás nélkül elfogadta, tényként kezelve azt, hogy ha a vádlott jogszerűen járt volna el, a pótmagánvádló vagyona a tervezési díj tíz százalékával gyarapodott volna.

Az iratokból kétséget kizáróan megállapítható volt a terv elkészítésének díja, azonban a bíróság ítéletéből ez elírás miatt mégsem derül ki pontosan. A bíróság ugyanis rögzíti, hogy a tervezés díja 17 400 000 forint volt, majd levezeti, hogy a szerző nyilatkozata alapján ezen összeg 10%-a jelenti az okozott vagyoni hátrányt, ami így 170 400 forint. Ha azonban a tervezési díj 17 400 000 forint, a bíróság által alkalmazott számítás alapján a vagyoni hátrány helyesen 1 740 000 forint lenne. Az ítéletből nem derül ki, hogy a tervezés díja szerepel tévesen (tehát 17 400 000 forint helyett 1 740 000 forint) vagy az ennek tíz százalékaként meghatározott vagyoni hátrány (azaz nem 170 400 forint, hanem 1 740 000 forint). Ugyanakkor egyik összeg sem felel meg az elsőfokú ítélet 4. oldalán olvasható, a pótmagánvádló által a vádindítványban megjelölt összegnek, amely 1 640 000 forint.

A helyes összegre a jogi minősítésből vagy a büntetékiszabási körülményekre való hivatkozásból sem tudunk következtetést levonni, mivel a járásbíróság a vádlottat első fokon felmentette. A történeti tényállás és a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján ugyanis nem tudott kétséget kizáró megállapítást tenni a vádlott tudattartalmára vonatkozóan; nem lehetett bizonyítani azt, hogy a vádlott a cselekményt szándékosan követte el. A bíróság így a vádlottat bizonyítottság hiányában felmentette, és a pótmagánvádló által előterjesztett polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasította (elsőfokú ítélet 27-28. o.).

Az ítélet ellen a pótmagánvádló a bűnösség megállapítása és a vagyoni hátrány mint polgári jogi igény megítélése iránt jelentett be fellebbezést.

2.3. A másodfokú ítélet

A másodfokon eljáró Gyulai Törvényszék döntésében¹⁵ a felülbírálat alapjául lényegében az elsőfokú ítéletben rögzített tényállást fogadta el. Abból, valamint a tényállás-megállapítás indokolásából mellőzte azonban a vádlotti bűnösségi alakzatra (gondatlanság) vonatkozó jogi értékelő megállapításokat (másodfokú ítélet 2. o.), valamint a vagyoni hátrány összegét módosította: „ahelyett a megállapítás helyett, hogy »1.740.000 Ft + áfa összegű kárt okozott« azt állapítja meg, hogy *100.000 Ft-ot meghaladó, de a polgári jogi igény összegét meg nem haladó vagyoni hátrányt okozott*” (másodfokú ítélet 2. o., kiemelés a Szerzőktől).

A másodfokú ítélet szerint helyes volt az elsőfokú bíróságnak az az okfejtése, hogy megtörtént a szerzői jogi jogsértés. A bűnösség szempontjából azonban helytelenül vonta le azt a következtetést,

¹⁵ Gyulai Törvényszék 9.Bf.242/2015/3. (a továbbiakban: másodfokú ítélet).

hogy a vádlott mindezt gondatlanságból követte el. Az elsőfokú bíróságnak a gondatlansággal kapcsolatos indokolása ugyanis önellentmondó és nem a gondatlanság, hanem legalábbis az eshetőleges szándékosság irányába hat. Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a vádlottnak biztos tudata volt a kamarai tagságából, valamint a többéves építészeti gyakorlatából fakadóan arról, hogy a terv és az épület szerzői jogi védelem alatt állnak, és hogy a szerzői jog jogosultját tisztázni kell, ami a vádlotthoz telepített kötelezettség. Tudnia kellett, hogy az a körülmény, hogy az eredeti tervező meghalt, a szerzői jogi védelem szempontjából semmit nem jelent és ennek a ténynek a megállapításánál nem lehetett volna megállnia, hanem tisztáznia kellett volna a szerzői jog jogosultját. A vádlottnak nem kellett volna belenyugodnia a megrendelő nyilatkozatába, miszerint minden korábbi tervező elhalálozott, hanem az ő kötelezettsége lett volna a szakma szabályai szerint eljárni és utána járni a jogosultnak. Ily módon nem a gondatlansága okozta a mulasztást, hanem a szándékossága, legalábbis eshetőleges szándékkal. Mindezek következtében a másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás alapján megállapítható a vádlott bűnössége a szerzői jogok megsértésében (másodfokú ítélet 2-3. o.).

A bűnösség megállapítása mellett a törvényszék megrovásban részesítette a vádlottat.

A másodfokú ítélet ellen a vádlott és védője jelentettek be fellebbezést, amelyben - többek között - vitatták, hogy a vádlott megsértette volna a szerzői jogi törvény előírásait, hiszen az átalakítást ténylegesen nem ő, hanem a megrendelő végezte, így a vádlott nem lehet a bűncselekménynek a tettese. Ezenfelül a vádlott gondatlansága mellett érveltek. Az eljárás során a másodfellebbezésben merült fel először az elévülés kérdése: a vádlott és a védője arra is hivatkoztak, hogy a megrendelő Hotel Bt. és a tervezést végző V. Kft. között az első szerződés megkötésére 2007. március 2-án került sor, ezért a pótmagánvádló 2011. április 27-én tett feljelentéséig a cselekmény elévült.

3. Az ítélet érvelése

A harmadfokon eljáró Szegedi Ítéltábla Mezőlaki Erik vezette tanácsa (előadó bíró Nagy Erzsébet, a tanács tagja Halász Edina) Bhar.220/2016/5. számú ítéletével (a továbbiakban: harmadfokú ítélet) a másodfokú ítéletet a terhelt bűnösségének megállapítása és az alkalmazott megrovás vonatkozásában helybenhagyta.¹⁶ Nem osztotta az ítéltábla a vádlott és védője elévüléssel kapcsolatos észrevételét. A vád tárgyát lényegileg ugyanis az képezte, hogy a vádlott felhasználási szerződés hiányában végezve a tervezői munkákat, felhasználta a szerzői jogvédelem alatt álló produktumot és ezzel összefüggésben vagyoni hátrányt okozott. „A harmadfokú bíróság osztotta azt az álláspontot, amely szerint a vádlott az építési engedély benyújtásakor használta fel a tervet 2009. május 22. napján, így ezt megelőzően még lehetősége lett volna a felhasználási szerződés megkötésére. Ez az időpont tekinthető ezáltal a vagyoni hátrány bekövetkezése időpontjának is, amellyel a tényállás megvalósulásához szükséges eredmény bekövetkezett, így a cselekmény befejezetté vált. Figyelemmel arra is, hogy jelen esetben a szerzői jogi törvény szabályainak megsértésére mulasztással került sor, így az építési engedély benyújtása, azaz a terv felhasználása volt az az időpont, ameddig megtehetette volna a jogsértést kizáró aktust, azaz a felhasználói szerződés megkötését.” (Harmadfokú ítélet 4. o., kiemelés a Szerzőktől.)

Az ítéltábla helyeselte továbbá a törvényszéknek azt az álláspontját, hogy a tényállásból a vádlott tudattartalmára vonatkozó megállapításokat mellőzni kell. A történeti tényállásban a külvilágban jelentkező objektív tényeket, illetve a vádlott tudatában megjelenő tudati tényeket kell rögzíteni, a vádlott téves feltevésével és az elvárható gondosság hiányával kapcsolatos megállapítás azonban nem minősül egyiknek sem, hanem az csak a gondatlanság törvényi fogalom formájában kifejezett jogi értékelése, s mint ilyen, a jogi indokolás körébe tartozik (harmadfokú ítélet 5. o.).

¹⁶ A főkérdésekben hozott döntés helybenhagyása ellenére a határozat formája ugyanakkor nem végzés, hanem ítélet volt, mert a másodfokú ítélethez képest a pótmagánvádló jogi képviselőjének fizetendő díj összegét az ítéltábla megváltoztatta. E kérdés részletezése jelen esetben nem szükséges.

Osztotta továbbá a testület azt a másodfokú ítéleti álláspontot is, hogy a felhasználói szerződést építészeti alkotások esetén a tervezőnek kell megkötnie a szerzői jogvédelem alatt álló produktumra. A tervező ugyanis maga is létrehoz egy szintén szerzői jogi védelem alatt álló produktumot. Ebből következően a vádlott azon magatartása, hogy a szerzői vagyoni jog jogosultjának megállapítása és a felhasználási szerződés megkötése érdekében nem tett semmit, mindenképpen azt jelenti, hogy belenyugodott abba, hogy ebből fakadóan valakinél vagyoni hátrány fog keletkezni; mint ahogyan ez a vagyoni hátrány a sértettnél ténylegesen be is következett akkor, amikor a vádlott a szerzői jog védelme alá eső művet felhasználta (harmadfokú ítélet 6. o.).

Szintén a másodfokú ítélettel egyetértőleg hangsúlyozta az ítéltábla, hogy „*figyelemmel a szerződésben megállapított korábbi díjak[ra], illetve a vádlott által felajánlott összegre is, [...] a vádlott által a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány a százezer forintot mindenképpen meghaladta, annak pontos összege ugyan nem állapítható meg, azonban a [régi Btk.] 329/A. § (3) bekezdés a) pontja szerinti minősített esetet megalapozó értékhatárt, azaz a kétmillió forintot nem haladta meg*” (harmadfokú ítélet 6. o., kiemelés a Szerzőktől).

4. A rendelkezés és a ratio decidendi

Az ítéltábla a fentiek alapján megállapította a vádlott bűnösségét a régi Btk. 329/A. § (1) bekezdése szerinti szerzői jogok megsértése vétségében és megrovásban részesítette.

A harmadfokú ítélet egyik elvi tétele úgy foglalható össze, hogy ha az építész felhasználási szerződés hiányában végzi el egy más által korábban készített épületterv átdolgozását, akkor belenyugszik abba, hogy az eredeti tervezőt - illetve annak jogutódját - a szerződéskötés elmaradása miatt vagyoni hátrány éri. Eshetőleges szándékára tekintettel bűnössége a szerzői jogok megsértésében megállapítható (régi Btk. 329/A. §, Btk. 385. §). A bűncselekmény elkövetési magatartása ez esetben mulasztás, az elévülés kezdőidőpontjaként pedig a terv engedélyezésre való benyújtását mint a felhasználás időpontját kell tekinteni.

További - implicit - *ratioként* olvasható ki, hogy a tényállásszerű vagyoni hátrány megállapításához ilyen esetben az építészekkel kötött szerződések díjait, valamint a szerzői jog jogosultjának (a sértettnak) eljárásban tett nyilatkozatát kell alapul venni arra nézve, hogy mekkora jogdíjat kötött volna ki, ha a vádlott felhasználási szerződést kötött volna vele.

5. Az érvelés kritikája

Tekintettel arra, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése - még a dogmatikai kategória szűk felfogása mellett is - keretdiszpozíció,¹⁷ a tényállásszerűség vizsgálata és a büntetőjogi felelősség elbírálása csak és kizárólag a Büntető Törvénykönyv-beli tényállást tartalommal kitöltő normák ismeretében és figyelembevételével lehetséges.¹⁸ Bonyolítja a kérdést, hogy maguk a keretkitöltő normák is többértékűek: a szellemi alkotásokhoz fűződő jog ugyanis az alkotó mint elsődleges jogosult személyéhez fűződő, attól elválaszthatatlan jogok és a szellemi alkotásból eredő vagyoni jogok együttesét jelenti.

E sajátos jogterületet tehát mind a polgári jog személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó

¹⁷ Egy büntető törvényi tényállást a szűkebb felfogás csak akkor tart kerettényállásnak, ha az elkövetési magatartás az a tényállási elem, amelynek az alapjául fekvő magatartási normát a Büntető Törvénykönyv a szaktörvényből meríti. A szerzői jog megsértése tényállásánál pont erről van szó. A keretdiszpozíciók szűkebb és tágabb felfogását részletesen bemutatja HOLLÁN Miklós: A kerettényállásokkal kapcsolatos hazai joggyakorlat elemzése - a keretkitöltő jogszabályok jogértelmezési funkciója Pro Publico Bono 2018/1. 43-45.

¹⁸ Öröndetes, hogy a szakirodalom az utóbbi években fokozódó érdeklődést mutat a büntetőjogi kerettényállások bonyolult világa iránt. Az elmúlt időszakból ld. pl. HOLLÁN Miklós: A büntetőjogi kerettényállások in: RUZSONYI Péter (szerk.): Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből (Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó 2014) 185-197.; NAGY Ferenc: Kerettényállás, mulasztás és a büntetőjogi legalitás kapcsolatáról Magyar Jog 2015/11. 613-619. Az uniós jogforrások kerettényállást kitöltő szerepéhez ld. KARSAI Krisztina: Magyar büntetőjog az európai integráció sodrásában Jogtudományi Közlöny 2002/2. 77-90. Általában a polgári jogi elemek jelentőségével foglalkozik AMBRUS István: Polgári jogi elemek a büntető anyagi jogban Polgári Jog 2017/3.

szabályai, mind a tulajdonjog védelmét biztosító rendelkezések befolyásolják. A szellemi alkotásokra vonatkozó részletes szabályanyagot azonban nem a Polgári Törvénykönyv mint átfogó kódex rögzíti, hanem azt önálló, külön jogszabályok adják. *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény* (a továbbiakban: Ptk.) vonatkozó rendelkezésein túl tehát figyelemmel kell lenni - különösen az elkövetési tárgy vonatkozásában - a szellemi alkotásokhoz fűződő jog részletszabályait tartalmazó nagyszámú jogszabályra is, az elemezett büntetőügyben az Szjt.-re, sőt egyéb építési ágazati szabályokra és ajánlásokra.

A másod- és harmadfokon eljáró bíróságok - véleményünk szerint - összességében helyesen állapították meg a terhelt felelősségét. Az elsőfokú bírósággal ellentétben helyesen jutottak arra a következtetésre, hogy a vádlott az épületterv felhasználói szerződés megkötése nélküli átdolgozásába és az ezzel összefüggésben bekövetkező vagyoni hátrányba belenyugodott, tehát eshetőleges szándéka és így büntetőjogi felelőssége megállapítható volt. A harmadfokú ítélet ezzel összefüggésben részletes indokolással korrigálta az elsőfokú bíróság - egyébként az ítéletszerkesztésben gyakran előforduló - hibáját is: az ítéleti tényállás részét képező, a bizonyítás eredményeként megállapítandó elkövetői tudattartalom jogi értékelése (azaz, hogy végső soron szándékosságról vagy gondatlanságról, és ezek melyik formájáról van szó) már az ítélet jogi indokolásába tartozik, és nem foglalható a tényállásba.¹⁹

A jogerős határozat indokolása azonban több ponton is komoly kérdőjeleket vet fel. Egyrészt az elkövetési magatartás és ezzel összefüggésben az elévülés értelmezésében, másrészt a vagyoni hátrány mint tényállásszerű eredmény meghatározásában.

5.1. A keretdiszpozíció elkövetési magatartása

A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének bűncselekménye, mind a korábbi, mind a hatályos Btk. szerint szűkebb értelemben is keretdiszpozíció, az elkövetési magatartását a Btk. az Szjt.-re való utalással határozza meg: „aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői [...] jogát [...] megsérti.” Az elkövetési magatartás tehát pusztán az Szjt. előírásainak megszegésével előálló szerzői jogsértésben áll.

A bíróságok helyesen állapították meg, hogy a meglévő épület terveinek átdolgozása az eredeti tervező engedélyéhez, felhasználói szerződéshez kötött. Az elsőfokú ítélet hosszasan - és némileg ellentmondásosan - próbálta meg levezetni, hogy ki köteles a felhasználói szerződés megkötésére. Eszerint végső soron a megrendelőnek kell megkötnie ezt a szerződést. A másod- és harmadfokú ítéletek alapján viszont a vádlottnak, tehát az építésztervezőnek kellett volna azt megkötnie.

A jogerős ítélet kifejezetten kimondja, hogy a szerzői jogi törvény megsértésére mulasztással került sor (harmadfokú ítélet 4. o.). Ez a megállapítás viszont dogmatikailag téves. A büntetőjogi felelősség szempontjából ugyanis közömbös, hogy a szerzői jog szabályai szerint a megrendelőnek vagy az építésznek kell megkötnie ezt a szerződést. Az elkövetési magatartás ugyanis nem a szerződés meg nem kötése, hanem az épületterv (a szerzői jogvédelem alatt álló mű) átdolgozása. Az átdolgozást mint aktív tevékenységet az építész végezte, felhasználási engedély hiányában. Az elkövetési magatartás tehát tevésben áll, a szerződés nem léte pedig a háttérnormában meghatározott szituációs elem (az átdolgozás jogtalansága), amelyre az elkövető szándékosságának szintén ki kell terjednie.

Az ítéltábla okfejtése eleve ellentmondásos: az ítélet kimondja, hogy mulasztással valósult meg a bűncselekmény, majd mindjárt utána az átdolgozott terv felhasználását tekinti elkövetési magatartásnak. Felhasználás alatt pedig a terv engedélyeztetésre való benyújtását érti. Ez az értelmezés a hamis magánokirat felhasználására vagy az intellektuális közokirat-hamisítás tipikus magatartására enged áthallást, a szerzői jogi törvénnyel viszont nem egyeztethető össze. Utóbbi a szerző kizárólagos jogaként meghatározott felhasználást példálózó felsorolással definiálja: a felhasználás nevesített esetének minősül az átdolgozás is [Szjt. 17. § f) pont]. Nem szabad szem elől

¹⁹ E distinkciónak egyébként komoly eljárásjogi következményei vannak, ld. BH2005. 167. és BH2011. 3.

téveszteni, hogy a szerzői jogi védelem tárgya maga a mű, az építészeti terv, annak materiális valójában. A szerzői művek létüknél fogva védelmet élveznek - szemben például az iparjogvédelem körébe tartozó szabadalmi oltalommal -, nem kell őket bejegyeztetni, engedélyeztetni. A szerző engedélyét megkövetelő felhasználás maga az átdolgozás, és nem az annak eredményeként létrejövő terv építési engedély megszerzése céljából történő benyújtása. A szerzői jogi védelem akkor is megilleti az eredeti épülettervet, ha az új terv örökre a fiókban marad. *Az engedély nélküli átdolgozással a szerzői jogsérelem minden további feltétel nélkül létrejön.*

Az Szjt. több rendelkezése is a fenti értelmezést támasztja alá. A 9. § (1) bekezdése szerint a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok összessége. Maga az átdolgozás is szerzői jogi védelem alatt áll, az eredeti mű szerzői jogainak sérelme nélkül [Szjt. 4. § (2) bekezdés]. A szerző engedélye nélkül a felhasználás kizárólagos joga sérül az átdolgozással, ráadásul az átdolgozásra a felhasználási engedély is *csak kifejezett kikötés esetén terjedhet ki* [Szjt. 47. § (1) bekezdés].

5.2. A büntetőjogi felelősség elévülése

Az elkövetési magatartás dogmatikailag pontos megragadása elengedhetetlen az elévülés helyes értelmezéséhez. A jogerős ítélet nem jelöli meg az elévülés vizsgálatához alkalmazott Büntető Törvénykönyv-beli rendelkezést, de az érveléséből arra lehet következtetni, hogy a régi Btk. 34. § c) pontja²⁰ szerint határozták meg az elévülési idő kezdetét.²¹ Ez az érvelés viszont téves, az ezt megelőző mondat önmagában is kizárja az elévülési idő c) pont szerinti számítását.²² Az idézett törvényhely kizárólag az ún. tiszta mulasztásos bűncselekményekre alkalmazható, márpedig a szerzői jogok megsértése a konkrét esetben eredmény-bűncselekmény volt. Az eredmény-bűncselekményekre abban az esetben is a régi Btk. 34. § a) pontja szerint számítandó az elévülési idő kezdete, ha az elkövetési magatartás mulasztásban áll (ún. vegyes mulasztásos bűncselekmény).²³

Ahogy fentebb kifejtettük, a bűncselekmény elkövetési magatartása a konkrét esetben tevés, az építészeti terv jogosulatlan átdolgozása volt, amelynek megtörténtével egyidejűleg a vagyoni hátrány is beállt. Az elmaradt jogdíj (és annak kamatai) a jogsértő magatartás megtörténtétől esedékes(ek) a szerződésen kívül okozott kár polgári jogi szabályai szerint [Szjt. 94. § (2) bekezdés; Ptk. 6:532. §]. A tervezési folyamat hosszadalmas volt, az első tanulmánytervnek 2007. március 20-ára kellett elkészülnie a megrendelő Hotel Bt. és a vádlott között kötött szerződés szerint. Az eredeti terv többszörözése és átdolgozásának megkezdése legkésőbb ettől az időponttól már jogsértő, mert felhasználási szerződés megkötésére nem került sor. Erre tekintettel a büntetőjogi felelősség a feljelentés megtételéig, 2011. április 27-ig valójában elévült, mert az elkövetéskori rendelkezések szerint az elévülési idő három év volt.

Az elévülés vonatkozásában életszerű annak a felvetése, hogy ha a sértett hosszabb ideig (például a kivitelezés megkezdésig) nem szerez tudomást az átdolgozásról, akkor ez milyen hatással van a jogérvényesítésére. A polgári jogi elévülés ilyenkor nyugszik, mert a jogosult a követelését menthető okból - tudomásszerzés hiányában - nem tudja érvényesíteni (Ptk. 6:24. §).²⁴ A

²⁰ Az elévülés határidejének kezdőnapja [] olyan bűncselekmény esetén, amely kizárólag köteleesség teljesítésének elmulasztásával valósul meg, az a nap, amikor az elkövető még a büntető törvényben meghatározott következmény nélkül eleget tehetne köteleységének.

²¹ A fent már idézett ítélet rész szerint: Figyelemmel arra is, hogy jelen esetben a szerzői jogi törvény szabályainak megsértésére mulasztással került sor, így az építési engedély benyújtása, azaz a terv felhasználása volt az az időpont, ameddig [a vádlott] megtehetné volna a jogsértést kizáró aktust, azaz a felhasználói szerződés megkötését (harmadfokú ítélet 4. o.).

²² A már szintén idézett ítélet rész szerint: Ez az időpont tekinthető ezáltal a vagyoni hátrány bekövetkezése időpontjának is, amellyel a tényállás megvalósulásához szükséges eredmény bekövetkezett, így a cselekmény befejezetté vált (harmadfokú ítélet 4. o.).

²³ Az említett dogmatikai kategóriákhoz és az elévülés kezdőidőpontjához ld. NAGY Ferenc: Anyagi büntetőjog. Általános Rész. I. kötet (Szeged: Jurisperitus 2014) 163-164. és 286.

²⁴ A menthető okra vonatkozó joggyakorlatot ld. VÉKÁS Lajos összefoglalásában in: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Budapest: Wolters Kluwer 2018), a Ptk. 6:24.

büntetőjogi szabályozás azonban a sértetti tudomásszerzés időpontjára az elévülés szabályozásánál érzéketlen, így a büntetőjogi felelősség akkor is elévül, ha a sértett az elévülési időn belül nem is szerezhetett tudomást a művének jogsértő felhasználásáról. A diszkrepancia nyilvánvaló, mivel azonban a büntetőjogi felelősség alapja a szerzői jogi jogsértés, tartalmilag annak szerzői jogi meghatározása tölti ki a büntetőjogi keretdiszpozíciót, ezért más értelmezést nem lehet adni e kérdés rendezéséhez.

5.3. A vagyoni hátrány meghatározása, a licencszerződés polgári jogi sajátosságainak büntetőjogi relevanciája

A jogerős ítélet a vagyoni hátrány konkrét, pontos összegének megjelölésétől tartózkodik, helyette elegendőnek tartja annak kimondását, hogy - álláspontja szerint - a vagyoni hátrány mindenképpen a bűncselekmény alapeseti minősítéséhez szükséges keretek között van: a százezer forintot meghaladja, de a régi Btk. 329/A. § (3) bekezdés a) pontjában meghatározott minősített esethez szükséges kétmillió forintot nem haladja meg.²⁵ Az még kiolvasható a harmadfokú ítéletből, hogy a vagyoni hátrány százezer forintot meghaladó voltára abból következtetett a bíróság, hogy a vádlott által felajánlott százezer forintot a pótmagánvádló nem fogadta el. Azt azonban már nem tudjuk meg, hogy miért mondja az ítéltábla, hogy a vagyoni hátrány kétmillió forinttól nem több. A jogerős ítélet a bejelentett polgári jogi igény mértékét 1 640 000 forint + áfában rögzíti. Az ítélet nem számolja ki a polgári jogi igény pontos összegét, nem derül ki, hogy az elkövetéskori 25%-os vagy a bejelentéskori 27%-os áfakulcsot veszi figyelembe. Valójában mindkét kulcs alapján kétmillió forint felett van a polgári jogi igény összege.²⁶

A jogerős ítélet szerint azért kell a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítani, mert „a vagyoni hátrány pontos összegszerű megállapítása - amely a polgári jogi igény elbírálását lehetővé tenné - a büntetőeljárás további, szükségtelen elhúzódását eredményezné” (harmadfokú ítélet 7. o.). Ugyanakkor az ítéletben nemcsak a pontos összegszerűség megállapítása maradt el, hanem - ahogy előbb kimutattuk - az indokolás arról is teljes mértékben hallgat, hogy mi alapján mondható, hogy a vagyoni hátrány mértéke kétmillió forint alatti. A jogerős ítéletben a felülbírálat alapjául elfogadott tényállás ezért részben megalapozatlan.

Az ítéltábla gondolatmenetében látszó bizonytalanság nem egyedi jelenség a joggyakorlatban. A pontos elemzés érdekében a felhasználási díj kérdését szükséges közelebbről megvizsgálni, méghozzá tágabb keretbe helyezve, a licencszerződés jellemzőinek áttekintésével. A felhasználási szerződés ugyanis tulajdonképpen a licencszerződés speciális típusának tekinthető: a felhasználási szerződés szerzői mű felhasználására vonatkozik, míg a licencszerződés valamennyi más szellemi alkotás, illetve *know-how* hasznosítási jogának átengedésére, így a két szerződéstípus szabályai alapvetően megegyeznek. Ennélfogva mind a szerzői jogok megsértésére (ideértve a vizsgált ügytől merőben eltérő típusú szerzői jogsértéseket is), mind a szellemi tulajdonjog elleni másik „klasszikus” bűncselekményre, azaz az iparjogvédelmi jogok megsértésére (rég Btk. 329/D. §, Btk. 388. §) releváns megállapításokat tehetünk.

---

§-ához fűzött kommentár 2. pontja.

²⁵ Az elkövetés időpontjában hatályos és az elemzett ügyben is alkalmazott régi Btk.-hoz kapcsolódó, a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet nem írt elő szabálysértési vagy bűncselekményi értékhatárt a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértéshez. Ennek következtében a régi Btk. 329/A. §-a olyan vagyoni elleni bűncselekmény volt, amely egy forint vagyoni hátránytól bűncselekményként minősült. A százezer forint kiemelése azért fontos mégis, mert az elbíráláskor hatályos Btk. 462. § (2) bekezdés d) pontja szerint a százezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozó szerzői jogok megsértése szabálysértést képez. Az új Btk. tehát százezer forintig dekriminalizációs rendelkezést tartalmaz, és ha a vagyoni hátrány a százezer forintot nem haladná meg, akkor az új Btk. visszaható hatályának következtében a bűncselekmény hiányát kellene megállapítani és felmentő rendelkezést hozni.

²⁶ A harmadfokú ítélet - a rosszul értelmezett felhasználás időpontja alapján - 2009-et tekint elkövetési évnak, amikor is 25% volt az általános áfakulcs. Tovább színezi a helyzetet, ha az általunk adott értelmezés szerinti elkövetési magatartás (ld. 5.1.) időpontja alapján a 2007. évet vesszük figyelembe, amikor is csak 20% volt az általános áfakulcs, amellyel számolva a polgári jogi igény mértéke valóban kétmillió forint alatt maradna.

Hiába jellemzi nagymértékű diszpozitivitás e *sui generis* szerződéstípust, tartalma mégis jól körülhatárolható, mert a gyakorlatban kikristályosodott a feleket megillető, illetve terhelő jogok és kötelezettségek hálójára. A *találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény* az első olyan jogforrás, amely szabályozási körébe vonta a hasznosítást szervező szerződéseket is²⁷ és megfogalmazta a licenciaszerződés definícióját, a főbb jogokat és kötelezettségeket, valamint a szerződés megszűnésének egyes eseteit is.²⁸ A licenciaszerződés hatályos szabályozását a *találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény* (a továbbiakban: Szt.) adja, ám az 1969-es törvényhez hasonlóan, szintén csak a fontosabb jogokra és kötelezettségekre és a megszűnés egyes eseteire tér ki, ezzel együtt rögzíti e rendelkezések diszpozitivitását,²⁹ valamint a nem szabályozott kérdések vonatkozásában a Ptk. vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását.³⁰

A licenciaszerződés a tudás- és technológiatranszfer legfőbb eszköze, ezáltal a gazdasági-kereskedelmi életben kiemelt jelentőséggel bír. Ez alapján indokolt lehet teljesebb körű szabályozása, vagy akár a Ptk.-ba való integrálása, amely gondolat a kodifikáció során többször is felmerült,³¹ arra azonban mégsem került sor.³² A licenciaszerződés tipikus jegyeit tehát nem a Ptk., és valójában nem is a szellemi alkotásokra vonatkozó jogszabályok (így például a kérdéses ügyben az Szt. felhasználói szerződésre vonatkozó előírásai) határozzák meg, hanem esetében a jogalkalmazási gyakorlat és a jogirodalom formálta a jogok és kötelezettségek rendszerét. A tudástranszfer e konstrukciója tekintetében a licenciadó oldalán alapvetően öt fő kötelezettség állapítható meg: (i) köteles olyan helyzetbe hozni a licenciavevőt, hogy képes legyen hasznosítani a licenciatárgyat; (ii) szavatol a tekintetben, hogy harmadik személynek nem áll fenn a szellemi alkotáson olyan joga, amely a hasznosítást akadályozhatja vagy korlátozhatja; (iii) helytállással tartozik a szerződéses célnak megfelelő megvalósíthatóságért; (iv) együttműködési kötelezettség terheli, amelynek értelmében köteles tájékoztatni a licenciavevőt a szerződés közvetett tárgyához kapcsolódó körülményekről; (v) valamint köteles gondoskodni az oltalom fenntartásáról, illetve a megoldástitok megóvásáról. A licenciavevő pedig a hasznosítás jogának átengedése ellenértékékként licenciadíjat köteles fizetni.³³

A licenciaszerződés tehát nem más, mint a szellemi alkotás, illetve *know-how* hasznosítására vonatkozó „visszterhes jogátengedés”.³⁴ A *szerződésben a felek rögzítik a hasznosítási jog ellenértékét, amelynek számítására több modell alakult ki, ám amely kérdéstről az ügyben releváns Szt. egyetlen rendelkezést sem tartalmaz.* A legtipikusabb megoldás az évente *royalty* formájában történő megfizetés: a licenciadó tulajdonát képező megoldás felhasználásával létrehozott termék/szolgáltatás értékesítéséből befolyt összeg nettó értékét kell venni - megállapodás alapján ez tovább csökkenthető a szállítási-csomagolási költségekkel -, majd e nettó érték meghatározott százaléka (*royalty*) jelenti a licenciavevő által a licenciadónak fizetendő licenciadíjat.³⁵ Ám éppen az e szerződéstípust jellemző nagymértékű diszpozitivitásból eredően a felek ettől teljesen eltérő koncepcióban is megállapodhatnak, hiszen nincs olyan jogforrás, amely a licenciadíj mértékére, vagy meghatározásának módjára nézve kötelező rendelkezést tartalmazna. Gyakori megoldás az egyösszegű licenciadíj kikötése is, vagy a *royalty* mellett egy jelentékenyebb (de az egyösszegű

²⁷ A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. tc. már utalt a szabadalom tulajdonosát megillető azon jogosultságra, hogy a találmány hasznosításának jogát átengedje harmadik személy részére, ám ennek kereteit nem határozta meg.

²⁸ LONTAI Endre: A licenciaszerződések alapvető kérdései (Budapest: KJK 1978) 77-78.

²⁹ Az Szt. 30. § (1) bek. szerint: A felek a hasznosítási szerződésre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.

³⁰ Az Szt. 43/A. § (1) bek. szerint: Az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyv [] rendelkezései az irányadók.

³¹ GÖRÖG Márta: A technológia-, tudástranszfer jogi eszközei in: BAJMÓCZY Zoltán - ELEKES Zoltán (szerk.): Innováció: a vállalati stratégiától a társadalmi stratégiáig (Szeged: JATEpress 2013) 275.

³² Az integrálás elleni érvekhez ld. pl. FALUDI Gábor: A licenciaszerződés Polgári jogi kodifikáció 2008/2.

³³ LONTAI (28. l.) 114.

³⁴ FALUDI Gábor: A licenciaszerződés egyes nemzetközi magánjogi vonásai in: KISFALUDI András (szerk.): LIBER AMICORUM Studia L. Vékás dedicata. Ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére (Budapest: ELTE 2009) 148.

³⁵ CSÉCSY György: A szellemi alkotások joga (Miskolc: Novotni Kiadó 2007) 254.

licenciadíjnál alacsonyabb), az átadáskor fizetendő összeg meghatározása (*ún. upfront royalty*), miként lehetőség van akár kijelölt mérföldkövekhez rendelt részletfizetésre is (*milestone-rendszer*).³⁶

Visszatérve az elemzett ítélethez, a továbbiakban a vagyoni hátrány megállapításának módszerét értékeljük a licenciadíj számítására szolgáló metódusok tükrében. Az elsőfokú ítélet az engedélyes terv díjának tíz százalékában határozta meg a szerző oldalán elmaradt vagyoni előny mértékét arra tekintettel, hogy a szerző (pótmagánvádló) elmondása alapján ez a szokásosan kikötött felhasználási díj mértéke (lásd 2.1.). A licencszerződésnél írtak analógiájára az engedélyes terv a „termék”, ami a tárgyi szellemi alkotás (szerzői mű) felhasználásával jöhetett létre. E „termék” értékesítési ára egy objektív tény, ami az iratok alapján kétséget kizáróan megállapítható. Ez az összeg tehát a felhasználási díj megállapításának kiindulópontja. Az Szjt. ide kapcsolódóan mindössze a megfelelő díjazás kritériumát rögzíti, a „megfelelő” jelző alatt pedig elsősorban az arányos díjazás követelményét kell érteni [Szjt. 16. § (4) bekezdés].

A felhasználási díj mértéke tehát tulajdonképpen egy „alkufolyamat” tárgya, az arra vonatkozó, az arányosságon túli követelmény a kötelmi jog általános szabályai alapján az, hogy a felek között akarátmegegyezés legyen, tekintve, hogy az ellenérték a szerződés lényeges kérdésének minősül. Az „alku” kifejezés jól érzékelteti a felhasználási, illetve licenciadíj megállapításának folyamatát: a gyakorlatban mind a díj számításának módja, mind a százalékos érték vagy egyösszegű díj mértékének meghatározása minden esetben egy egyedi megállapodás eredménye. Még a szerzői művek egyes területein, vagy egyes tudományterületeken sem lehet feltétlenül kijelölni egy minimum-maximum értéket, amelyek között az adott területre tartozó szellemi alkotás felhasználásának, hasznosításának díja tipikusan alakul.

A felhasználási díj (licenciadíj) mértékét számos objektív és szubjektív tényező befolyásolja.³⁷ Ilyen *objektív* tényezőnek tekinthető az, hogy a szellemi alkotás létrehozása milyen szakaszban tart: a legtöbb esetben a szerződés megkötésére akkor kerül sor, amikor a technológiával kapcsolatos kísérletek már olyan fázisba jutottak, hogy a licenciadó szavatolni tud annak gyakorlati megvalósíthatóságáért. Ugyanakkor nem ritka eset az sem, hogy egy gazdasági társaság csak a prototípus elkészítése után köti meg a szerződést; ebben az esetben a licenciadó nyilvánvalóan magasabb összegű licenciadíjat tud követelni, hiszen a prototípus létrehozása a részéről nagyobb erőforrás-befektetést igényelt.³⁸ Azokban az esetekben, amikor licenciavevőként egy egyetemi tulajdonban lévő szellemi alkotás hasznosítására alapított *spin-off* vállalkozás jelenik meg, nem ritka, hogy a szellemi alkotás még csak a „jó ötlet” fázisában tart: ebben az esetben a termék kifejlesztése a licenciavevő oldaláról nyilvánvalóan magasabb anyagi ráfordítást igényel, erre tekintettel pedig a felek általában alacsonyabb licenciadíjban állapodnak meg.³⁹ Az elemzett ügyben pedig már egy teljesen elkészült, szerzői jogvédelem alatti építészeti terv licencióba adásáról lett volna szó, ha a vádlott jogszerűen járt volna el.

A számítás módját, illetve a konkrét összeget befolyásoló *szubjektív* tényező az az érték, amit a szellemi alkotás a licenciavevő számára megtestesít. A konkrét ügyben nem maradhat figyelmen kívül, hogy az épület átépítését az eredeti terv felhasználása nélkül nem is lehetne elvégezni.

E szubjektív és objektív tényezők miatt lehetetlen megjelölni egy pontos értéket, vagy akár határértékeket, amelyek között a licenciadíj egy szellemi alkotás hasznosításának engedélyezésekor mozoghat. Jól mutatja ezt, hogy hiába tekintünk akár egyetlen vállalkozást vagy kutatóhelyet, e

³⁶ Ld. CSÉCSY (35. lj.) uo.

³⁷ A Szellemitulajdon Világszervezete (WIPO) évente kiadja a szellemitulajdon-értékelésre vonatkozó útmutatóját, amelyben tudományterületenként meghatározza az adott területen jellemző royalty-sávokat, ám e határértékeket a gyakorlatban az említett objektív és szubjektív tényezők nagyban befolyásolják. Bővebben ld. Committee on Development and Intellectual Property (CDIP): Intellectual Property Valuation Manual for Academic Institutions. CDIP/17/INF/4., 48.

³⁸ MOLNÁR István et al.: Az innováció és a szellemitulajdon-védelem in: BAHÓ-BORZÓK Noémi (szerk.): Iparjogvédelem (Budapest: Szellemitulajdon Nemzeti Hivatala 2012) 234-235.

³⁹ Bővebben ld. MOLNÁR István - NÉMETH Gábor: Egyetemi szellemitulajdon-védelem és ipari kapcsolatok a nyílt innovációs közegben: Open Access vagy monopoljogok? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2009/5. 18-20.

konkrét licenciadó által kötött szerződésekben sem feltétlenül találhatunk azonos mértékű licenciadójakat. Jól példázza ezt a Szegedi Tudományegyetem szerződéses gyakorlata, ugyanis az egyetem által kötött licenciaszerződésekben alkalmazott díjszámítási módszerek is igen változatos képet mutatnak.⁴⁰

A probléma alapját tehát az elemzett jogesetben éppen a licenciadój meghatározásának változatos gyakorlata jelenti. Igaz, hogy a tervek díja (szellemi termék díja) egy objektív tény, de a vagyoni hátrány mértékét valójában a pótmagánvadász felhasználási díjra vonatkozó nyilatkozata határozta meg. A bíróság azért az engedélyes tervek díjának tíz százalékát tekintette vagyoni hátránynak, mert elfogadta a szerző azon nyilatkozatát, hogy felhasználási szerződés megkötése esetén ilyen mértékű felhasználási díjat követelt volna. Az érvelés hibája az, hogy közel sem biztos, hogy az elmaradt vagyoni előny mértéke valóban ekkora. Nem lehet utólag megállapítani, hogy mennyi illette volna meg a szellemi alkotás jogosultját, hiszen a felhasználási, illetve licenciadój mértékét nem a jogosult egyoldalú jognyilatkozata, hanem a felek közötti alku határozza meg.

Az elmaradt vagyoni előny mértékének pontos meghatározása valójában lehetetlen vállalkozás. Nem lehet kétséget kizáróan bizonyítani az eredmény beállítását (vagy kísérlet esetén a bekövetkezés lehetőségét) és az okozati összefüggést, hiszen valójában arra nézve kell bizonyítást lefolytatni, hogy a felek az elkövető jogszerű magatartása esetén milyen tartalommal kötötték volna meg a szellemi termék hasznosítására vonatkozó szerződést. Ez egy olyan vélelemnek tűnik, amelynek a megdöntésére az eljárásban valójában nincsen lehetőség. A vonatkozó jogszabályok a semmisségi okok kivételével nem tartalmaznak olyan kógens - vagy akár klauzula kógens - rendelkezéseket, amelyek a díjmeghatározás módjára vagy mértékére vonatkozóan kötnék a feleket. A licenciaszerződés tekintetében szinte teljes körű diszpozitivitás érvényesül, így a büntetőjogi felelősség valójában a bíróság által utólag és hipotetikusan rekonstruált üzleti modellen és szerződéses tartalom alapján alapul.

6. Az eset jelentősége

A fentiek alapján világosan adja magát a kérdés, hogy mennyiben lehet a büntetőjogi felelősséget hipotetikusan rekonstruált, a valóságban elmaradt, diszpozitív alkufolyamatokra alapítani. Mennyiben felelhet ez meg a bizonyítással szemben támasztott büntetőeljárás követelményeknek és általában véve a jogbiztonság követelményének?

A súlyos bizonytalanságot illusztrálандó, egy rövid empirikus kutatás eredményét szeretnénk ismertetni, amely kutatás keretében tizenkilenc egyedi ítéletet dolgoztunk fel.⁴¹ A vizsgált határozatok a vagyoni hátrány megállapítása szempontjából alapvetően három csoportba oszthatók: (i) négy ítéletben a vagyoni hátrány mértékét a bíróság ún. licencianalógia alapján állapította meg,

⁴⁰ A díjszámításra vonatkozó statisztikai adatok a Szegedi Tudományegyetem Kutatás-fejlesztési és Innovációs Igazgatóságának nyilvántartásából származnak. Eszerint a 2018-ban hatályos tizenhárom szerződés közül három szerződésben az évente fizetendő, százalékban meghatározott royalty mellett a felek kikötötték egy minimumdíjat, amely megfizetésére a licenciatulajdonos akkor is köteles, ha a szellemi termék értékesítéséből befolyt nettó bevétel után fizetendő royalty e minimumösszeget nem érné el. Egy szerződésben a felek ún. milestone-rendszer alkalmaznak, tehát a licenciadój megfizetését meghatározott mérföldkövekhez rendelik. Másik három szerződésben egyösszegű licenciadój szerepel, akként, hogy egy bizonyos mértékű értékesítési bevétel felett a licenciatulajdonos e bevétel egy meghatározott százalékának megfizetésére is köteles az egyösszegű licenciadójon felül. A többi hat szerződésben a felek hagyományosan félévente fizetendő, százalékban meghatározott royalty kikötésében állapodtak meg, ám a pontos százalékos érték e szerződések esetén is igen eltérő: van olyan szerződés, amelyben az egyetem csupán a nettó értékesítési bevétel 2%-ára jogosult, és olyan szerződés is, amelyben 10%-os royalty szerepel. Ezen változó összegek is - csakúgy mint az eltérő számítási modellek - a felek közötti alkufolyamat eredményei.

⁴¹ A vizsgálat tárgyát két szempont alapján szűkítettük: a) a Btk. teljes XXXVII. Fejezetéből csak és kizárólag a szerzői jogok megsértése és iparjogvédelmi jogok megsértése törvényi tényállására fókuszáltunk; b) az e tárgyban született ítéletek elemzését pedig a Fővárosi Törvényszék illetékességi területére szűkítettük. Az így kapott vizsgálati kör tehát azon ítéletekből áll, amelyeket vagy szerzői jogok, vagy iparjogvédelmi jogok megsértése tárgyában a Fővárosi Törvényszék első- vagy másodfokon eljáró bíróságként hozott. A törvényszék valójában a rendszerezés alapjául szolgáló kiindulási pont, hiszen az elemzés természetesen kiterjedt azon ítéletekre is, amelyeket az adott ügyben az elsőfokon eljáró bíróság, vagy a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla hozott.

azaz azt az összeget tekinti vagyoni hátránynak, ami a szellemi alkotás hasznosítására, felhasználására vonatkozó licencszerződés (felhasználási szerződés) megkötése esetén a szellemi alkotás jogosultját megillette volna;⁴² (ii) négy ítéletben a vagyoni hátrány mértéke egyenlő a szellemi alkotás jogosulatlan felhasználásával gyártott és forgalmazott termékek eladási árával (tehát az az összeg, amit az elkövető ezáltal realizált);⁴³ (iii) tizenegy ítéletben a vagyoni hátrány megállapításának módszerét a bíróság nem rögzítette, az erre vonatkozó indokolást teljes egészében mellőzte.⁴⁴

A joggyakorlatban uralkodó következetlenségek a büntetőjogi felelősség kérdését is alapjaiban befolyásolják. A licencianalógián alapuló számítás esetében a bíróságok azt az összeget tekintik vagyoni hátránynak, amely az elkövető jogszerű magatartása esetén a szellemi alkotás jogosultját megillette volna. Jelen tanulmányban részletesen ismertettük a licenciadíj meghatározásának módját, annak sokféleségét és nagyfokú diszpozitivitását. A második alkalmazott módszer esetén viszont a vagyoni hátrány a szellemi termék (jogellenes) értékesítéséből, hasznosításából származó, az elkövető által ténylegesen realizált bevétel. Ez a módszer tehát nyilvánvalóan magasabb vagyoni hátrány megállapítását eredményezi, hiszen míg a licencianalógián alapuló számításnál a bíróság e hasznosításból származó bevétel nettó értékének meghatározott százalékát tekinti a jogosult oldalán jelentkező elmaradt vagyoni előnynek, addig a második esetben a vagyoni hátrány a nettó bevétel száz százaléka. Könnyen előfordulhat, hogy az első számítási módszer esetén az elkövető büntetőjogi felelősségét nem lehet megállapítani, hiszen az így kapott összeg a százezer forintot nem éri el, ám a második módszer alkalmazásával a bűncselekménynek akár a minősített esete is megvalósulhat.

A vagyoni hátrány megállapítására alkalmazott, sokszor merőben eltérő módszerek a jogbiztonság követelményét messzemenően sértő gyakorlatot eredményeznek.

Az eltérő módszerek alkalmazása mellett további problémát jelent az indokolási kötelezettség súlyos megsértése is: rendkívül magas számban talákoztunk olyan ítéletekkel, amelyekben a bíróság rögzítette a vagyoni hátrány mértékét, ám az ezzel kapcsolatos indokolást teljes mértékben mellőzte. Ezekben az ítéletekben nem derül ki, hogy a bíróság milyen tényeket, körülményeket vett figyelembe a vagyoni hátrány mértékének megállapítása során, mi képezte a számítás alapját.

A vagyoni hátrány meghatározása lehetetlenségének kimutatását követően mindenképpen fel kell tenni a kérdést: szükség van-e a Btk. módosítására és a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények szabályozásának eltérő dogmatikai alapokra helyezésére?

⁴² Békéscsabai Járásbíróság B.106/2014/47.; Pesti Központi Kerületi Bíróság B.33.060/2011/20.; Fővárosi Törvényszék Bf.6267/2013/21.; Budapest Környéki Törvényszék B.296/2004/81.

⁴³ Budai Központi Kerületi Bíróság B.XII.1057/2007/13.; Pesti Központi Kerületi Bíróság B.37.452/2008/5.; Fővárosi Törvényszék B.317/2012/14., Fővárosi Törvényszék B.632/2011/6.

⁴⁴ Pesti Központi Kerületi Bíróság B.717/2005/17., Pesti Központi Kerületi Bíróság B.VIII.80.629/2008/8.; Balassagyarmati Törvényszék B.210/2014/127.; Fővárosi Törvényszék Bf.VIII.6299/2009/10., Fővárosi Törvényszék B.529/2010/40., Fővárosi Törvényszék Bf.8763/2008/11., Fővárosi Törvényszék Bf.8341/2008/10.; Fővárosi Ítéltábla Bf.245/2012/18., Fővárosi Ítéltábla Bf.171/2016/24., Fővárosi Ítéltábla Bf.32/2013/7., Fővárosi Ítéltábla Bf.118/2007/27.